

Ötvenkét év az egyetemi oktatásban

Dr. Kőszegi Dénes, egyetemi tanár, a kémiai tudományok kandidátusa, a Szegedi Orvostudományi Egyetem Gyógyszerészi Vegytani Intézetének igazgatója 1963. szeptember 1-én nyugelombá vonult.

1963. szeptember 2-án a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa nevében Dobi István elvtárs, a Parlament épületében a Munka Erdemrenddel tüntette ki a gyógyszerészképzés terén szerzett érdemeiért.

1963. augusztus 12-én töltötte be a 75. életévét, s megszakítás nélkül 52 éven keresztül fejtett ki oktatómunkát a kolozsvári, majd a szegedi egyetemen.

Nyugalomba vonulása alkalmából a Szegedi Orvostudományi Egyetem Tanácsa és a Gyógyszerészi Vegytani Intézet dolgozói külön is elbúcsúztatták. Munkatársai nevében dr. Vinkler Elemér és dr. Salgó Éva egyetemi docensek, tanítványai nevében pedig dr. Morvay József egyetemi adjunktus vett tőle búcsút. Megköszönték azt a szereltes, jóindulatot, mindig méltányos és igazságos magatartást, melyet munkatársaival és tanítványaival szemben tanúsított és azt, hogy fáradhatatlanul dolgozott az Intézet és a gyógyszerészképzés fejlesztése terén.

1911-ben mint harmadéves hallgató, egy ösztöndíj-pályázaton olyan sikeresen szerepelt, hogy Fabinyi Rudolf professzor őt terjesztette fel »vegyész-növendék-ként« (ez kb. a mai díjas demonstrátori állásnak felel meg), s ezzel további tanulmányainak anyagi feltételeit biztosították.

A kolozsvári egyetemen

Igy Kőszegi már 1911-ben a kolozsvári egyetem kötelekbe került. Meg kell itt említeni, hogy annak idején Fabinyi professzor, aki Németországban szerzett tapasztalat alapján szervezte meg a Kolozsvári Tudományegyetem Vegytani Intézetét, a Földművelési Minisztériummal egyetértésben megszervezte az intézetet belül az ún. Vegykísérleti Állomást és ennek is igazgatója lett. Ez az intézmény a mai Minőségvizsgáló Intézetnek felel meg, ahol az ellenőrző élelmiszevizsgálók mellett változatos kémiai-technológiai vizsgálatokat is végeztek. Pl. ivóvíz-, ásványvíz-, gáz-, kőszén-, olaj-, ásvány- és érclemez-eket, sőt itt történtek egész Erdélyre kiterjedően a cementek szilárdsági vizsgálatai, amihez több, igen drága géppel szerelték fel az intézetet. Fabinyi professzor a pedagógiai feladatok mellett a Vegykísérleti Állomás munkálataiban való részvétellel is megbízta Kőszegit, aki így ezekben a változatos kémiai vizsgálatokban nagy gyakorlatra tett szert.

Az első világháború után a Kolozsvári Tudományegyetem Budapestre, majd jelenlegi helyére, Szegedre került, s ezzel együtt Kőszegi is, aki Kolozsvárról egyetemi gyakornok, majd tanársegéd, Szegeden pedig adjunktus lett. 1933-ban a »Gyógyszerészi Kémiai Analitika« tárgyköréből magántanárként habilitálta a Szegedi Tudományegyetem Matematikai és Természettudományi Kara.

Kőszegi Dénes a gyógyszerészhallgatók kiképzésével léven megbízva, elhatározta, hogy megszerzi a gyógyszerészi diplomát is. Ennek érdekében letette a tirocinális vizsgát és lehallgatta az összes gyógyszerészi tárgyat. A gyógyszerészi diploma megszerzését azonban meggátolta az a sok nehézség és elfoglaltság, amellyel abban az időben a fiatal Szegedi Tudományegyetemnek és kislétszámú oktatógárdájának meg kellett küzdeniük. Ez időben Kőszegi a Széki Tibor vezetésével álló Szerves- és Gyógyszerészi Kémiai Intézetnek volt adjunktusa és a gyógyszerészképzés mel-

lett a vegyészhallgatók kiképzésével is foglalkozott. O javasolta, hogy a gyógyszerészhallgatók számára vezesse be az intézet az élelmiszerkémiai, továbbá a technológiai-analitikai gyakorlatokat és előadásokat, és szerezzék be az ehhez szükséges készülékeket és műszereket.

Ez meg is történt, és ettől kezdve Kőszegi vezetésével meletti folyt a vegyész-hallgatók ilyen irányban kibővített kiképzése. Ezzel az intézkedéssel a Szegedi Tudományegyetem megelőzte a Budapesti Tudományegyetemet.

Az intézet vezetését később Bruckner Győző professzor vette át, aki a Kar hozzájárulásával teljesen Kőszegi Dénesre bízta a gyógyszerészhallgatók kiképzését és vizsgáztatását.

1930-ban nevezték ki intézeti tanárnak. 1944 októberében a Szovjet Haderő Szegedre történt bevonulásakor, midőn az egyetem ismét megkezdte működését, megbízást kapott az általános és anorganikus kémia előadására és egyben a Szerves- és Gyógyszerészi Vegytani Intézet, majd később az Általános és Anorganikus Kémiai Intézet igazgatójára. Ez a megbízás mindaddig tartott, míg az illetékes professzorok Szegedre visszatérve ismét megkezdtek működésüket.

1945-ben Kőszegi címzetes rendkívüli tanári címet nyert, s 1947-ben az illetékes minisztérium megbízta az önálló Gyógyszerészi Vegytani Intézet megszervezésével, s az újonnan megszervezett intézet igazgatójával.

1950-ben a Művelődésügyi Minisztérium a Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Karának egyhangú meghívására nyilvános rendkívüli tanárnak nevezte ki. Egy évvel később 1951 nyarán a gyógyszerészképzést az Egészségügyi Minisztérium hatáskörébe utalták, és ezzel a kormányzat rendelkezése alapján a Gyógyszerészi Vegytani Intézet a Szegedi Orvostudományi Egyetemhez került. Ugyancsak 1951-ben a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának törvényerejű rendelete értelmében Kőszegi Dénes egyetemi tanárrá lépett elő.

Hatványos tudományos dolgozat

Kőszegi professzornak 66 tudományos közleménye jelent meg belföldön és külföldi tudományos folyóiratokban. Ezeknek tudományos értékmerője az a tény, hogy módszereit különböző kémiai szakkönyvek, ill. kézikönyvek ismertették, mint pl.: Széki Tibor »Gyógyszerészi Kémia I.« kötet, Kolthoff: »Die Massanalyse«, Berl-Lunge: »Chemisch-technische Untersuchungsmethoden«, H. Beckhurst: »Die Methode der Massanalyse«, Sarudi Imre: »Szeretlen mennyiségi analízis« Erdey László: »Bevezetés a kémiai analízisbe« (II. rész, Mennyiségi kémiai analízis).

A tisztán tudományos problémákon kívül Kőszegi igyekezett gyakorlati kérdésekkel is foglalkozni. Így attól a törekvéstől vezérelve, hogy az ország papír és cellulóz hiánya enyhüljön, a cirokfélék természetének fontosságára igyekezett a szakkörök figyelmét felhívni, mert számszerű adatokkal alátámasztott véleménye szerint ezeknek cellulózzá való feldolgozásával évente mintegy 150 millió forint értékű valutát lehetne az országnak megtakarítani. Munkájára és eredményeire az Országos Tervhivatal is felfigyelt és 1953 áprilisában az Országos Tervhivatal elnöke ezért írásbeli köszönetet fejezte ki.

Vezetése alatt a Gyógyszerészi Vegytani Intézet a felszabadulás óta több mint 130 közleményt adott ki.

Továbbra is köztünk marad

Mint pedagógus hallgatói iránt mindig méltányos és

igazságos magatartásra törekedett s ugyanez a magatartás jellemezte őt munkatársával és Intézetének minden dolgozójával szemben.

Ha meggondoljuk, hogy ez a fél évszázad nem csendes békében telt el, hanem két világháborún át zajlott le, akkor eszünkbe juthat, hogy nem sokan lehetnek, akik 52 éven át ugyanazon az egyetemen dolgozhattak, gyógyszerész és vegyészgenerációkat tanítva a kémia különböző ágaira.

Mindenkinek nagy öröme szolgált, hogy az Egyetemi Tanács és a Gyógyszerésztudományi Kar biztosította a lehetőséget arra, hogy Kőszegi professzor úr, aki jó erőben és egészségben van, tudományos munkáját az Intézetben tovább folytathassa.

Igy nem válik meg tőlünk és reméljük, hogy nagy tapasztalatával továbbra is segítségünkre lesz.

M. J.

Filmmúzeum

Édes anyaföld

Pearl S. Buck Nobel-díjas író népszerű regénye alapján 1937-ben készítették ezt a filmet Sidney Franklin amerikai rendező. A könyv nem éri el a Nobel-díjas alkotások átlagszínvonalát, sok benne az olvasók kevésbé igényes rétegének ízléséhez alkalmazkodó »bestseller« elem. Ennek ellenére néha igen komoly mondanivalót érzékeltet, eleven figuráit nagy ösztönéssel ábrázolja. S. Buck műveiben szinte mindig a harmadik világot, a hátrányos elemektől való tartózkodás, valamint különleges maszkírozási készség, Ó nemcsak viselője a sminknek, de tökéletesen azonosul a maszkkal. Akár Juarez, a mexikói szabadsághős, akár Zola, akár egy társadalmon kívüli száműzött egyén alakját formálja meg — kivételes emberábrázoló képességéről tesz tanúbizonyságot. Alakítása az esetben a kitűnő Luise Rainer karakteriz-

súlya alatt már-már képessé válik földjétől megválni, a filmben a nő alakja szinte szimbólumává lesz annak az erőnek, amit a regény alapötletében elsősorban érint. Míg a férfi igyekszik hozzá szokni a városi élet gondolatához, a nő mindvégig meggingathatatlan marad.

Paul Munit, aki még a némafilm idején kezdte színészi pályafutását, a hangosfilm legnagyobb színészei közé számíthatjuk. Játékának főerője az egyszerűség, a látványos elemektől való tartózkodás, valamint különleges maszkírozási készség. Ó nemcsak viselője a sminknek, de tökéletesen azonosul a maszkkal. Akár Juarez, a mexikói szabadsághős, akár Zola, akár egy társadalmon kívüli száműzött egyén alakját formálja meg — kivételes emberábrázoló képességéről tesz tanúbizonyságot. Alakítása az esetben a kitűnő Luise Rainer karakteriz-

tikus asszonyfigurájának társaságában legfőbb értéke az Edes anyaföld-nek.

Emberi piramis

Világszerte nagy érdeklődéssel kísért, elméleti és gyakorlati téren forradalmi tekinthető, élénken védett és izgatottan támadott alkotóművészetnek, a cinem a veritének francia művelője — Jean Rouch négy éve fejezte be az Emberi piramis munkálatait. Műve azóta egyik sokat emlegetett példája a módszernek, az alkotói magatartás részéről történő megválogatás, pedig egy sor korábban szilárdnak hitt esztétikai törvényt, tételeit döntötte le.

Rouch a vásznon megjelenő, többnyire mesterkelt, létében hamis, konstruált világgal szemben a pezsgő eleven életet állítja felvévőgépe elé.

Filmjének nincsenek hagyományos értelemben vett hősei. Egy afrikai licum növényeinek mindennapjait ismerjük meg a film során, a diákok beszélgetnek, politizálnak, szerelmeskednek, verekednek, próbára teszik jellemüket, egyszerűen élik mindennapi életüket. Van azonban egy tényező, mely ebben bizonyos irányt szab a történéseknek: a rendező személyes jelenléte, aki hol beszélget partnerrel, hogy az idősebb tekintélyével szól bele sorsukba. Rouch kísérletet tesz a valóságban, féhérek és feketék barátkozásának szép célja van szemelőtt, amikor a megbarátkoztatásba kezd.

S elképzelését siker koronázza, a tíz fiatal kapcsolatában alapvető változást ér el a valóságban. Filmje ezt a folyamatot követi. Szükséges, hogy az újszerű tartalomhoz megfelelő kifejezési eszközöket is keressen. Mind-csak, végig a mondanivaló szolgálatában — ha néhol vitára is készítő, de mindenképpen izgalmas, érdekes lehetőségeket megcsillantó film sikerének részesei.

Meghalt Marót Károly

Egyéniség távoznak el az élők sorából a szegedi egyetem régi neves professzorai. Sik Sándor után alig egy hónappal, október 27-én Marót Károly akadémikus is elhunyt. Életének jelentős szakasza fűződik Szegedhez. Aradon született, 1885. március 2-án, az egyetem Budapestben végezte, majd Cegléden lett tanár. 1906-ban jelent meg első írása, 1907-ben pedig »Fejezetek a Homéros-kérdéshez« címmel doktori értekezése. 1917-ben a kolozsvári egyetemen magántanárnak habilitálták, 1924-ben a szegedi egyetemen rendkívüli tanárnak nevezték ki.

A főszerkesztésig nem kapta meg a nyilvános rendes tanári kinevezést, s akadémikus is csak ez után lehetett. De ekkor már, 1948-ban itt is hagyta Szegedet, s nyugelombá vonulással az Eötvös Loránd Tudományegyetem Ókortudományi tanszékének volt vezetője.

Hatalmas műveltségű, több tudományág fölött áttekinthető tudós volt. A művészi alkotás, a költészet legősibb, alkati, lélektani tényezőit kutatta, s ezt mutatta föl Homérosz művelben éppúgy, mint Thomas Mann regényében, Petőfinél, Aranyánál, Madáchnál színtűgy, mint Fedics Mihály meséiben, Görög, latin, magyar irodalom és népköltészet egyformán illusztratív anyaga volt a leg-egyetemesebb költészettani törvényszerűségeknek az ő kezében. Az ókori történelem, a klasszika filológia, az összehasonlító irodalomtudomány és a magyar folklór-észlelés egyaránt kimagasló kutatóját vesztette el benne.

Egykori tanítványai is szeretettel emlékeznek a komoly, szigorú, de meleg szívű és szeretetre méltó professzorukra, akiknek igénytelen, szerény megjelenése a legnagyobb műveltségű magyar tudósok egyikét rejtette el a kiválók előtt.

Péter László

„Lehet-e, ha nem példa, legalább tanulság lenni...”

Egyetemi írók, költők szerzői estjéről

A tudományegyetemek és tanárképző főiskolák alkotói, valamint a szegedi egyetemi KISZ-szervezet által rendezett fiatal költők és írók szerzői estje alkalmából teljesen megtelt a JATE aulája. A népes hallgatóság valóban hallhatott néhány igen szép verset és novellát, nem tagadhatjuk azonban, hogy sokunkban az est egésze komoly csalódást okozott.

A felsiker oka részben az anyag nagy terjedelmével magyarázható, mely nem számoit kellőképpen a hallgatóság figyelmének teherbíró képességeivel, másrészt oka a felsikernek a nem kellően igényes szelektálás, mely lehetővé tette kevésbé színvonalas művek felolvasását is.

Az esten dr. Tamás Attila egyetemi docens mondott bevezetőt. Mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy a tanáros kritika és értékelés önhittsége mennyi baklövést követett már el fiatal írók és költők megítélésében. Nem tudhatjuk, hogy az itteni fiatalok között hány az igazi tehetség, műveiket azonban szeretettel és megértéssel kell fogadnunk.

Az első versek alig-alig tudták megtörni a hallgatóság tartózkodását. Ennek főleg az volt az oka, hogy az ELTE alkotói körének tagjai: Papp Zoltán, Szabó Zoltán, Elfer István, Oláh János költők és Kamarás Mihály prózaíró, nagyrészt öreges komolykodó műveket olvastak fel. A Baranyi Ferenc, Nyerges András és mások kiválása által meggyengült alkotókörben jelenleg nincs hozzájuk mérhető, kiforrott tehetség. Fel kell hívni mégis a figyelmet Elfer István verseire, melyek azonban a gyenge előadás miatt nem érvényesülhettek.

Végül a szegedi alkotók követték: Vári Péter László, Bistei András, Merényi László és Bálint Gyula prózaírók, valamint Kelemen János, Veress Miklós, Rigó Béla és a főiskolás Szepesi At-

tila költők. Először velük kapcsolatban is a nem kellően erőlyes szelektációt kell szóvá tennünk, mert az egy-egy túrelmetlenebb hallgatóság szemében ez lerontotta a jobb hatását is. Nem tartottuk indokoltnak például a végzett Bálint Gyula szerepeltetését. Nem volt szerencsés az sem, hogy Bistei András éppen egy kisregény részlettel szerepelt, valamelyik jó novelláját szívesebben hallottuk volna. Nagyon szép volt viszont Vári Péter László Fájdalmas Simon című elbeszélése.

Költőgárdánk összetétele sem volt egészen problémamentes. Bár mi nem kétkedünk Szepesi Attila tehetségében, jelenlegi szereplése mégis meglehetősen szerencsétlen volt. Verseit ugyanígy olyan monoton duruzsolással mondta el, hogy azokat egyszerűen nem lehetett érteni. A bölcsészkar triászából (Kelemen, Veress, Rigó) ezúttal talán Veress Miklós emlékedett ki leginkább, különösen Anyák című verse tetszett. Rigó Béla esetében nem tartjuk szerencsésnek a Lehel István kiállítására írt vers elmondását, egyrészt azért, mert ez főleg csak azokra hathat, akik látták a kiállítást, másrészt azokra is az idő távollodásával egyre kevésbé. Másik két verse viszont nagyon jó volt.

Elkövetkezendő szerzői estekre szolgáló tanulságként talán csak annyit vonjunk még le, hogy legközelebb ne akarjunk a minőség helyébe mennyiséget adni. Kérdős Pál professzor szavaihoz kapcsolódva minden egyetem csak a legkiválóbb költőt szerepeltesse, s ha »József Attila« mellett van még egy »Radnóti« is, csak akkor kettőt vagy hármat.

Gádososi Vass István

Tamás Attila docens megnyitja a fiatal egyetemi írók és költők szerzői estjét az aulában. Az esten tizenkilenc szerző olvasott fel műveiből